42. מטות. (הראשונה דתלתא דפורענותא) (ירמי׳ א 19-1, ב 3-1)

א. דִּבְרֵי יִרְמְיָהוּ בֶּן־חִלְקִיָּהוּ מִן־הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר בַּעֲנָתוֹת בְּאֶרֶץ בִּנְיָמִן:

ב. אֲשֶׁר הָיָה דְבַר־יְהוָה אֵלָיו בִּימֵי יֹאשִׁיָּהוּ בֶן־אָמוֹן מֶלֶךְ יְהוּדָה בִּשְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמָלְכוֹ:

יֹאשִׁיָּהוּ בֶן אָמוֹן מֶלֶךְ: מלך יהודה ה-16, מלך כ31 שנה.

ג. וַיְהִי בִּימֵי יְהוֹיָקִים בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עַד־תֹּם עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְצִדְקִיָּהוּ בֶן־יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עַד־גְּלוֹת יְרוּשָׁלַם בַּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי:

צִדְקִיָּהוּ בֶן יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה: המלך האחרון בממלכת יהודה.

ד. וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר:

ה. בְּטֶרֶם אצורך. **אֶצָּרְךָ בַּבֶּטֶן יְדַעְתִּיךָ וּבְטֶרֶם תֵּצֵא מֵרֶחֶם הִקְדַּשְׁתִּיךָ נָבִיא לַגּוֹיִם נְתַתִּיךָ:**

וּבְטֶרֶם תֵּצֵא מֵרֶחֶם הִקְדַּשְׁתִּיךָ: ס׳ מורה הנבוכים ב, לב: ... וזה שאנחנו נאמין שהראוי לנבואה המכין עצמו לה, אפשר שלא יתנבא וזה ברצון אלהי ... שהענין הטבעי שכל מי שהוא ראוי לפי בריאתו ויתלמד לפי גדולו ולמודו שיתנבא ... אמנם היות יסודנו ההכנה והשלמות במדות ובדבריות עכ״פ, הוא אמרם אין הנבואה שורה אלא על חכם גבור ועשיר ... והגדתי בהיות בני הנביאים מתעסקים תמיד בהכנה, אבל היות המכין עצמו נמנע ולא ינבא ... <u>והוא שהשם יביא להנבא מי שירצה מתי שירצה</u>, אמנם לשלם המעולה בתכלית, אבל הפתיים מעמי הארץ א״א זה אצלנו ... ולא יטעך אמרו בטרם אצרך בבטן ידעתיך ובטרם תצא מרחם הקדשתיך, כי זה ענין כל נביא אי אפשר לו מבלתי הכנה טבעית בעקר יצירתו ...

נָבִיא לַגּוֹיִם נְתַתִּיךָ: לא רק נביא לישראל אלא גם לגויים, עיין פס׳ י.

ו. וָאֹמַר אֲהָהּ אֲדֹנָי יֱהוִה הִנֵּה לֹא־יָדַעְתִּי דַבֵּר כִּי־נַעַר אָנֹכִי:

הקדשתו של ירמיהו, ובעקבותיה סירובו וצניעותו, מזכירה בהחלט את מעמד הסנה. (שמות ג 11: וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל הָאֱלֹהִים מִי אָנֹכִי כִּי אֵלֵךְ אֶל פַּרְעֹה, (שמות ד 10): וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל ה׳: בִּי אֲדֹנָי לֹא אִישׁ דְּבָרִים אָנֹכִי.). תשובתו של הקב״ה לשני הנביאים בערך זהה.

לֹא יָדַעְתִּי דַּבֵּר: בשמך.

ז. וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אַל־תֹּאמַר נַעַר אָנֹכִי כִּי עַל־כָּל־אֲשֶׁר אֶשְׁלָחֲךָ תֵּלֵךְ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר אֲצַוְּךָ תְּדַבֵּר:

כִּי עַל כָּל אֲשֶׁר אֶשְׁלָחֲךָ תֵּלֵךְ, וְאֵת כָּל אֲשֶׁר אֲצַוְּךָ תְּדַבֵּר: תלך ותדבר בעל כורחך, בין אם העם ישמע בין אינו ישמע.

עַל כָּל אֲשֶׁר אֶשְׁלָחֲךָ: הכוונה אֶל. המילה עַל אנרגטית יותר, אפילו עוינת, הרבה יותר מהמילה אֶל. (עיין שמות לד 12: הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תִּכְרֹת בְּרִית לְיוֹשֵׁב הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתָּה בָּא עָלֶיהָ פֶּן יִהְיֶה לְמוֹקֵשׁ בְּקִרְבֶּךָ).

ח. אַל־תִּירָא מִפְּנֵיהֶם כִּי־אִתְּךָ אֲנִי לְהַצִּלֶךָ נְאֻם־יְהוָה:

ט. וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־יָדוֹ וַיִּגַּע עַל־פִּי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הִנֵּה נָתַתִּי דְבָרַי בְּפִיךָ:

י. **רְאֵה הפְקַדְתִּיךָ | הַיּוֹם הַזֶּה עַל־הַגּוֹיִם וְעַל־הַמַּמְלָכוֹת לִנְתוֹשׁ וְלִנְתוֹץ וּלְהַאֲבִיד וְלַהֲרוֹס לִבְנוֹת וְלִנְטוֹעַ:**

רְאֵה הִפְקַדְתִּיךָ הַיּוֹם הַזֶּה עַל הַגּוֹיִם: ולא רק על ישראל.

לִנְתוֹשׁ וְלִנְתוֹץ וּלְהַאֲבִיד וְלַהֲרוֹס לִבְנוֹת וְלִנְטוֹעַ: ששה פעלים המעניקים עוצמה לפסוק. הנביא מצווה להודיע, גם לישראל גם לאומות העולם, ניצחונות וכישלונות.

יא. **וַיְהִי דְּבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר מָה־אַתָּה רֹאֶה יִרְמְיָהוּ וָאֹמַר מַקֵּל שָׁקֵד אֲנִי רֹאֶה:**

היא הנבואה הראשונה של ירמיהו.

שָׁקֵד: כשם שעץ שקד מקדים לפרוח לפני כל עץ אחר, כך שליחותך תהיה מידית.

יב. **וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הֵיטַבְתָּ לִרְאוֹת כִּי־שֹׁקֵד אֲנִי עַל־דְּבָרִי לַעֲשֹׂתוֹ:**

הֵיטַבְתָּ לִרְאוֹת: כדאי לציין שהחמיא הקב״ה את הנביא.

יג. **וַיְהִי דְּבַר־יְהוָה | אֵלַי שֵׁנִית לֵאמֹר מָה אַתָּה רֹאֶה וָאֹמַר סִיר נָפוּחַ אֲנִי רֹאֶה וּפָנָיו מִפְּנֵי צָפוֹנָה:**

סִיר נָפוּחַ אֲנִי רֹאֶה וּפָנָיו מִפְּנֵי צָפוֹנָה: תוכן הסיר (ירושלים) עומד להישפך מצדו הצפוני. זו בשורת גלות בבל המתבטאת באופן ברור בפסוק הזה.

וּפָנָיו: מדובר על כיוון הסיר, כלומר כיוון הבועות או האדים. (כי בדרך כלל, הסיר עגול ואין לא פני פנים ואחור).

יד. **וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָי מִצָּפוֹן תִּפָּתַח הָרָעָה עַל כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ:**

מִצָּפוֹן תִּפָּתַח הָרָעָה: כי בבל נמצאת בצפון מזרח ארץ ישראל.

טו. **כִּי | הִנְנִי קֹרֵא לְכָל־מִשְׁפְּחוֹת מַמְלְכוֹת צָפוֹנָה נְאֻם־יְהוָה וּבָאוּ וְנָתְנוּ אִישׁ כִּסְאוֹ פֶּתַח | שַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַם וְעַל כָּל־חוֹמֹתֶיהָ סָבִיב וְעַל כָּל־עָרֵי יְהוּדָה:**

לְכָל מִשְׁפְּחוֹת ... וּבָאוּ: הפועל בלשון זכר, קשור למילה אִישׁ הבאה, נבוכדנצר ווסליו.

טז. **וְדִבַּרְתִּי מִשְׁפָּטַי אוֹתָם עַל כָּל־רָעָתָם אֲשֶׁר עָזָבُונִי וַיְקַטְּרוּ לֵאלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְמַעֲשֵׂי יְדֵיהֶם:**

וְדִבַּרְתִּי מִשְׁפָּטַי אוֹתָם: אעניש אותם.

יז. **וְאַתָּה תֶּאְזֹר מָתְנֶיךָ וְקַמְתָּ וְדִבַּרְתָּ אֲלֵיהֶם אֵת כָּל־אֲשֶׁר אָנֹכִי אֲצַוֶּךָּ אַל־תֵּחַת מִפְּנֵיהֶם פֶּן־אֲחִתְּךָ לִפְנֵיהֶם:**

תֶּאְזֹר מָתְנֶיךָ: ביטוי זה נפוץ בתנ״ך ומשמעו זירוז ואומץ.

אַל תֵּחַת ... אֲחִתְּךָ: לשון נופל על לשון.

אֲחִתְּךָ: שורש ׳נחת׳ : פן אשפיל אותך.

יח. **וַאֲנִי הִנֵּה נְתַתִּיךָ הַיּוֹם לְעִיר מִבְצָר וּלְעַמּוּד בַּרְזֶל וּלְחוֹמֹות נְחֹשֶׁת עַל־כָּל־הָאָרֶץ לְמַלְכֵי יְהוּדָה לְשָׂרֶיהָ לְכֹהֲנֶיהָ וּלְעַם הָאָרֶץ:**

לנביא היו חששות גדולים אבל הקב״ה מבטיח לו שלא יאונה לו כל רע.

יט. **וְנִלְחֲמוּ אֵלֶיךָ וְלֹא־יוּכְלוּ לָךְ כִּי־אִתְּךָ אֲנִי נְאֻם־יְהוָה לְהַצִּילֶךָּ:**

הבין הנביא מזה שיש מי שירצה לפגוע בו (אולי המלך, אולי אחד משריו ...).

מדוע? א. כי הוא מנבא נבואות פורענות (עיין לב 3, איך הנך מעז!) ב) הוא הזר הבא מענתות לנביא בירושלים (ירמי׳ כט 27) : וְעַתָּה לָמָּה לֹא גָעַרְתָּ בְּיִרְמְיָהוּ הָעֲנָתֹתִי הַמִּתְנַבֵּא לָכֶם. ג) הם חושבים : אולי אינו נביא אמת?

א. **וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר׃**

ב. **הָלֹךְ וְקָרָאתָ בְאָזְנֵי יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה זָכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרַיִךְ אַהֲבַת כְּלוּלֹתָיִךְ לֶכְתֵּךְ אַחֲרַי בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה׃**

זָכַרְתִּי לָךְ׃ לטובתך, כדי לסלוח לך. אחרי שאמר הנביא׃ (פס׳ י)׃ לִנְתוֹשׁ וְלִנְתוֹץ וּלְהַאֲבִיד וְלַהֲרוֹס, עכשיו הוא מבשר לִבְנוֹת וְלִנְטוֹעַ.

פסוק זה מלא חן ואהבה, ומן הנדירים בתנ״ך.

ג. **קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לַיהוָה רֵאשִׁית תְּבוּאָתָהּ כָּל־אֹכְלָיו יֶאְשָׁמוּ רָעָה תָּבֹא אֲלֵיהֶם נְאֻם־יְהוָה׃**